

Dr Tomislav Nedić

Centar za integrativnu bioetiku Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku
ORCID: 0000-0003-4344-8465

Mr Luka Janeš

Sveučilišni centar za integrativnu bioetiku, Sveučilište u Zagrebu
ORCID: 0000-0002-8279-6414

BIOETIČKI ASPEKTI KAZNENOPRAVNE REGULACIJE NEKROFILIJE U REPUBLICI HRVATSKOJ*

SAŽETAK: Nekrofilija spada među najtabuiziranije segmente psihopatoloških, ali također i pravnih kategorija, pri čemu se u prvi plan rasprave nameću pitanja djela protiv (preminulog) ljudskog tijela i njegova oskvrnuća, ali i fenomena života i smrti osobe *per se*. Ovim radom nastoji se pridonijeti na planu evaluacije određenih problematičnih pravnih i (bio)etičkih segmenata vezanih uz zapodjenuto, koristeći, u prvom redu, *case law* metodu, formalno-logičku pravnu metodu te metodu jezičnog tumačenja prava, kao argumentacijsku ispomoć za analizu kaznenopravne regulacije nekrofilije. U navedeni diskurs bit će implementiran i bioetički senzibilitet – predmetno intencionalno svojstvo integrativne bioetike¹, a u svrhu orijentacije i naglašavanja odgovornosti prema životu osobe kao temeljne deontološke paradigme određenih pravnih postupaka.

Ključne reči: nekrofilija, kazneno djelo povrede mira pokojnika, oskvrnuće tijela, poremećaj ličnosti, bioetički senzibilitet, *Körper/Leib*

---

* Rad je primljen 23. 5. 2020, a prihvaćen je za objavljivanje 1. 7. 2020. godine.

¹ O orijentacijskoj disciplini integrativnoj bioetici vidi u: Čović, A., Jurić, H. (2018). Epochal Orientation, New Ethical Culture and Integrative Bioethics, *Formosan journal of medical humanities*, 19(1–2), 19–30.

UVODNA RAZMATRANJA

Kao jedan od seksualnih poremećaja, nekrofilija spada u one čini kojima se uvelike narušava dostojanstvo te mir pokojne osobe². Potrebno je naglasiti kako se samoj nekrofiliji kao pojavi nije pridavala velika pozornost u hrvatskoj teoriji kaznenog prava i sudske medicine pa je i literatura koja je vezana uz ovaj fenomen prilično štura.

U tom pogledu, određena pitanja i kontroverze nastaju u kaznenopravnom, kao i sudskomedicinskom aspektu ove teme. Sukladno tome, cilj je ovog rada razjašnjenje i odgovaranje na kontroverzna kaznenopravna pitanja nekrofilije kao fenomena, pogotovo je li i na koji način nekrofilija kažnjiva, koji modaliteti nekrofilije mogu, a koji ne mogu biti kažnjivi, obuhvaća li sknavljenje tijela fizički (materijalni) ili i moralni čin, te na koji se način utvrđuje počiniteljeva ubrojivost prilikom samog čina nekrofilije.

Pokušavajući dati odgovor na navedena pitanja, rad je podijeljen u nekoliko dijelova. Prvi dio bavi se kaznenopravnom regulacijom nekrofilije, točnije može li se ista označiti kaznenim djelom povrede mira pokojnika (jezično tumačenje riječi „oskvrnuti”), koji su pojavni oblici nekrofilije kažnjivi. Prilikom razrade ovih pitanja autori se služe analitičkom i deskriptivnom znanstvenom metodom, a u okviru pravne metodologije, jezičnim tumačenjem prava. Nadalje, u radu se razrađuje na koji se način utvrđuje ubrojivost počinitelja, točnije podrazumijeva li sam čin nekrofilije automatski sa sobom neubrojivost osobe koja ju je izvršila. Dotično otvara niz etičkih i moralnih pitanja, a u ovom članku fokus se usmjerava na odgovornost spram fenomena života osobe *per se*. U tom pogledu, poradi razjašnjenja potonjeg pitanja autori se služe znanstvenom metodom slučaja (tzv. *case law* metoda u okviru pravne metodologije) gdje se analiziraju predmeti Vrhovnog suda Republike Hrvatske, te u okviru pravne metodologije koristi se metoda analogije u odnosu na rješenje Vrhovnog suda vezane uz čin pedofilije, kao i formalno-logička pravna metoda prilikom analitičkog pristupa kod ovog pitanja. Osim pravne metodologije naznačenog tipa, u okviru rada implementirat ćemo i segment bioetičkog senzibiliteta³, svojstvenog orijentacijskoj disciplini integrativnoj bioetici, a kako bismo ar-

---

² Pojam osobe, u kontekstu ovog članka, koristit će se u kontekstu ideje dostojanstva koja nadilazi isključivo biološke karakteristike pojedinog čovječjeg entiteta – osobu promatramo kao agenta prava i permanentnu mjeru životne vrijednosti. U prilog dostojanstva ljudske osobe Kant navodi: „Radi tako da čovječanstvo kako u tvojoj osobi, tako i u osobi svakoga drugoga svagda ujedno uzimaš kao svrhu, a nikada samo kao sredstvo” (Kant, I. (2003). *Osnivanje metafizike čudoređa*. Zagreb: Feniks, 50).

³ Vidi u: Zagorac, I. (2018). *Bioetički senzibilitet*. Zagreb: Pergamena.

gumentaciju ojačali bioprotekcionističkom⁴ intencionalnom senzibilizacijom skrbi prema životu⁵, na taj način pravnom algoritmu nadjenuvši određenu normativnu (bio)etičku poziciju.

KAZNENOPRAVNA REGULACIJA NEKROFILIJE

Kazneno djelo povrede mira pokojnika

Kazneno djelo povrede mira pokojnika regulirano je čl. 332. Kaznenog zakona⁶ (dalje u tekstu: KZ) te je smješteno u Glavu tridesetu (XXX) kaznenih djela protiv javnog reda. Kako se radi o blanketnim odredbama, u obzir dolazi i primjena Zakona o grobljima⁷, te Zakona o pogrebničkoj djelatnosti⁸. Prema nazivu same glave, objekt kaznenopravne zaštite inkriminacija propisanih u njoj u najširem je smislu javni red, no iza iste se odrednice krije heterogen skup kaznenih djela, zbog čega nije moguće govoriti o jedinstvenom objektu zaštite.⁹

Kazneno djelo povrede mira pokojnika regulirano je čl. 332. KZ-a i sastoji se od tri stavka. Osnovni oblik ovog kaznenog djela predviđeno je stavkom 1. gdje će se „kaznom zatvora do jedne godine kazniti ona osoba koja neovlašteno iskopa, prekopa, razruši, ošteti ili na drugi način grubo oskrvne grob, mjesto ukopa ili spomen na umrle.” Objekt predviđen zaštitom jest mjesto u kojem se nalazi pokopana umrla osoba bez obzira na to kako je to mjesto označeno, bilo da je riječ o grobu (mjesto pogibije, stradanja i sl.) te spomen na umrle (nadgrobni spomenik s likom ili bez lika umrlih).¹⁰ Iz opisa ovog kaznenog djela vidimo kako same radnje počinitelja nekrofilije ne čine biće ovog temeljnog oblika kaznenog djela.

⁴ Vidi u: Smiljanić, Damir. (2011). Problem pogleda na svijet i integrativna bioetika. *Filozofska istraživanja*, 122, 245–253.

⁵ Ukazujemo na etiku skrbi Leonarda Boffa (Boff, L. (2008). *Essential Care. An Ethics of Human Nature*. Baylor University Press, Waco, TX) i filozofiju strahopoštovanja prema životu Alberta Schweitzera (Brabazon, J., Schweitzer, A. (2000). *A Biography*, Syracuse University Press, New York).

⁶ Kazneni zakon, *Narodne novine*, br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19.

⁷ Zakon o grobljima, *Narodne novine*, br. 19/98, 50/12, 89/17.

⁸ Zakon o pogrebničkoj djelatnosti, *Narodne novine*, br. 36/15, 98/19.

⁹ Novoselec, P. (ur.). (2011). *Posebni dio kaznenog prava*. Pravni Fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 377.

¹⁰ Pavlović, Š. (2015). Kazneni zakon. *Zakonski tekst, komentari, sudska praksa, pravna teorija*. Rijeka: Libertin, 1373.

Stavkom 2. obuhvaćeno je i počinjenje same nekrofilije. Stavak 2. predstavlja kvalificirani oblik ovog kaznenog djela gdje će se „kaznom zatvora do dvije godine kazniti ona osoba koja neovlašteno iskopa, odnese, ošteti, uništi, sakrije ili premjesti tijelo, fetus, dio tijela ili pepeo umrle osobe, ili tko oskrvne tijelo.” Stavak 3. predviđa kažnjavanje za pokušaj. Zakonski opis ne spominje kažnjavanje nehajnog oblika ovog kaznenog djela te se ovo kazneno djelo može počiniti *dolusno* (izravnom ili neizravnom namjerom).¹¹ Objekti koji se štite ovom inkriminacijom jesu tijelo, fetus ili ostaci umrle osobe.

U tom pogledu, što se tiče same nekrofilije naglasak je na kvalificiranom obliku ovog kaznenog djela, točnije dijelu koji govori o oskrvnjavanju tijela. Kako nekrofilija obuhvaća i one radnje kojima se u fizičkom smislu ne oskrvnjuje tijelo (materijalno ne oštećuje) potrebno je analizirati i jezično protumačiti riječi „oskrvnuti” te vidjeti obuhvaća li ona u sebi i moralnu povredu tijela pokojnika ili isključivo onu fizičku (materijalnu).¹²

Oskvrnjivanje tijela i kažnjivost određenih modaliteta nekrofilije

Rosman i Resnik navode kako postoje tri osnovna modaliteta nekrofilije uz jedan dodatni koji se odnosi na pseudonekrofiliju,¹³ dok Agrawal (Aggrawal) mnogo detaljnije razrađuje iste modalitete te tvrdi kako postoji ukupno deset različitih modaliteta nekrofilije, a koje su, s obzirom na njihovu težinu, svrstane u posebne kategorije, pri čemu je prva kategorija najblaži oblik nekrofilije u odnosu na desetu koja je najteža.¹⁴ Navedene kategorije jesu: igrači uloga (kategorija 1), romantični nekrofilii (kategorija 2), nekrofilii maštači (kategorija 3), taktilni nekrofilii (kategorija 4), fetišistički nekrofilii (kategorija 5), nekromutilomanijaci (kategorija 6), oportunistički nekrofilii (kategorija 7),

¹¹ Pavlović, Š. (2015). Kazneni zakon. *Zakonski tekst, komentari, sudska praksa, pravna teorija*. Rijeka: Libertin, 1373.

¹² Na ovom bi se mjestu valjalo prisjetiti Huserlove distinkcije između *Körper* i *Leib*, između organskog/biološkog i iskustvenog/subjektivnog tijela, u bioetičkom smislu posebice interesantnom Merlo-Pontijevom egzistencijalno-fenomenološkom nadogradnjom (Merleau-Ponty, M. (1990). *Fenomenologija percepcije*. Sarajevo: Veselin Masleša). Sljedeći dotičnu liniju, dalo bi se zaključiti da se pri nekrofilijском činu radi istovremeno o oskrvnuću oba vida tijela, pri čemu segment *Leib*-a pokojnika valja promatrati kao zbir iskustvenih, povijesnih i idejnih elemenata vezanih uz simboliku pokojnikova bivstvovanja koja ne prestaje biološkom smrću. Postavljamo hipotezu da čin nekrofilije u pravilu biva usmjeren „prvenstveno spram Leib-a, a ne Körper-a, što prepoznajemo kao srž naslovnog poremećaja”.

¹³ Rosman, J. P., Resnick, P. J. (1989). Sexual attraction to corpses: A psychiatric review of necrophilia. *The Bulletin of the American Academy of Psychiatry and the Law*, 17(2), 153–163.

¹⁴ Aggrawal, A. (2009). A new classification of necrophilia. *Journal of Forensic and Legal Medicine*, 16, 316–320.

regularni nekrofili (kategorija 8), homicidalni nekrofili (kategorija 9) i ekskluzivni nekrofili (kategorija 10).¹⁵

Potrebno je naglasiti kako se nekrofilija nigdje eksplicitno ne spominje u našem KZ-u što je smisleno iz razloga jer nekrofilija, kao prilično inkluzivan pojam, prije svega podrazumijeva psihički poremećaj koji obuhvaća i one modalitete koji se ne bi mogli tako lako okarakterizirati kaznenim djelom¹⁶ jer ne podrazumijevaju isključivo fizičko oskrvnjivanje tijela pokojnika. U kaznenopravnom smislu može se govoriti jedino o oskrvnuću tijela pokojnika te je samim time inkriminacija nekrofilije obuhvaćena čl. 332. st. 2. kaznenog djela povrede mira pokojnika, gdje se spominje da će se kaznom zatvora do dvije godine kazniti i ona osoba koja neovlašteno oskrvne tijelo pokojnika. U tom je smislu, prije svega, koristeći se metodom jezičnog tumačenja prava, potrebno analizirati i protumačiti riječ „oskrvnuti”.¹⁷ Bitno je naglasiti kako metodu jezičnog tumačenja prava, pravni teoretičar Nikola Visković naziva i leksičko-gramatičkom metodom koja, što se tiče izvora značenja na koje upućuje, upućuje na jezični kod, te je jedna od uobičajenih i najvažnijih metoda tumačenja prava.¹⁸ Prema Aniću, riječi „oskrvnuti” („oskrnaviti”) znači povrijediti, odnosno oštetiti ono što se štuje (npr. zastavu, oltar).¹⁹ I u jezičnom smislu nekrofilija kao grecizam (*νεκρός* = mrtav, pokojnik + *φίλειω* = voljeti) podrazumijeva „spolno skrnavljenje leševa.”²⁰ U tom smislu možemo reći kako ista riječ podrazumijeva ne samo fizičko (materijalno) oštećenje, nego i ono moralno uvjetovano oštećenje. Naime, kako je već navedeno, određeni pojavni oblici nekrofilije sa sobom ne podrazumijevaju i striktno fizičko oštećenje tijela pokojne osobe (npr. sve aktivnosti iz 3. i 4. kategorije nekrofila koje možemo označiti svojevrsnim bludnim radnjama nad tijelom pokojnika) te ukoliko ne govorimo i o moralnom oskrvnuću tada se određeni modaliteti nekrofilije ne bi mogli okarakterizirati kaznenim djelom.

Znači, kaznenim djelom iz st. 2. obuhvaćen je modalitet spolnog odnošaja s lešom, ali i određene radnje kojima se sam leš ne oštećuje fizički, jer se radi o onim radnjama gdje se postupa protivno određenim moralnim

¹⁵ Aggrawal, A. (2009). A new classificaton of necrophilia. *Journal of Forensic and Legal Medicine*, 16, 316–320.

¹⁶ Npr. uživanje u promatranju preminule osobe, seksualno fantaziranje pred tijelom preminule osobe, masturbiranje pred tijelom preminule osobe, diranje tijela preminule osobe itd. Prema Agravalu, navedeno se svrstava u 3. (nekrofili maštači) i 4. (taktilni nekrofili) kategoriju nekrofilije.

¹⁷ Na temu oskrvnuća života i njegove prevencije vidi u: Jurić, H. *Uporišta za integrativnu bioetiku* u djelu Van Rensselaer Potera (Van Rensselaer Potter), *Integrativna bioetika i izazovi suvremene civilizacije*, ur: Valjan, V. (2007). Sarajevo: Bioetičko društvo u BiH, 77–99.

¹⁸ Visković, N. (1989). *Jezič prava*, Zagreb: Naprijed, 162.

¹⁹ Anić, V. (2007). *Rječnik hrvatskoga jezika*, Zagreb: Novi liber, 331.

²⁰ Kovačić, M., (2007). *Grecizmi u suvremenom hrvatskom jeziku*, Zagreb: Matica hrvatska, 330.

stavovima društvene zajednice. Moralni stavovi sredine uvjetovani su onim temeljima gdje se odavnina poštuje dostojanstvo, mir i pijetet pokojne osobe, te samim time nema spora kako se u ovom slučaju radi o određenoj moralnoj povredi, odnosno oskrvuću samog pokojnika, točnije, kako je i imenovano kazneno djelo, njegova dostojanstva i mira, a također i *ideje* pokojnikova životnog (ontološkog) postojanja. U bioetičkom smislu, Price navodi kako je sakaćenje tijela nespojivo s dostojanstvom preminule osobe, te da je razlog tomu činjenica da je dostojanstvo osobe neodvojivo od dostojanstva ljudskog trupla koje predstavlja osobu koja je nekoć živjela²¹ ispunjavajući cirkularitet zajednice *Lebenwelta*.²² Znači, potrebno je naglasiti kako sama pokojna osoba, kao i mjesto gdje počiva predstavljaju zaštićena pravna dobra koja se štite prije svega odredbama KZ-a

U tom pogledu postavlja se pitanje jesu li svi pojavni oblici nekrofilije kažnjivi. Naime, ovdje se krije još jedan od razloga zašto je u zakonodavstvu pametno izbjeći eksplicitni pojam nekrofilije. Zsigurno da jedan od šire inkluzivnih modaliteta nekrofilije jest i promatranje, odnosno uživanje u promatranju tijela pokojnika, koje ne bi moglo biti kažnjivo s obzirom na Ulpianovu tvrdnju da se za same misli ne kažnjava.²³ Točnije, ostane li počinitelj samo kod donijete odluke, odnosno samo kod vlastitih misli o potencijalnom počinjenju, nedostaje već radnja kao prva pretpostavka svakog kaznenog djela.²⁴ Isto vrijedi za čovjekove misli, ali i za uvjerenja, stavove i osjećaje tako dugo dok ostaju zatvoreni u njegovoj unutrašnjosti, jer radnje nisu misli koje se ni na koji način nisu očitovale u vanjskome svijetu.²⁵ Ni konačna odluka o počinjenju u tom slučaju nije dovoljna jer ako je počinitelj ostao samo na njoj, a nije započeo počinjenje kaznenog djela, te neće biti ni samog pokušaja kaznenog djela.²⁶ Samim time, zakonodavac je dobro postupio kada eksplicitno u zakonski tekst nije ubacivao pojam nekrofilije, jer ono sadrži i one modalitete koji nisu kažnjivi te je kažnjivo samo oskrvnjavanje tijela pokojnika bilo na

---

²¹ Price, D. (2000). *Legal and ethical aspects of organ transplantation*, Cambridge University Press, 34.; o navedenoj tematici dostojanstva pokojnika također i u: Nedić, T. (2017). Pristanak obitelji za uzimanjem organa ili tkiva od preminule osobe radi presađivanja u Republici Hrvatskoj. *Pravni vjesnik*, Vol. 33, no. 1.

²² Vidi u: Husserl, E. (1936). *Kriza europskih znanosti i transcendentna fenomenologija*. Zagreb: Nastavni zavod Globus.

²³ U kaznenopravnoj doktrini isto se izražava latinskom izrekom *Cogitationis nemo poenam patitur (Ulpianus – 48, 19, 18)* – Nitko ne može biti kažnjen za svoje mišljenje; vidjeti u Stojčević, D., Romac, A. (1971). *Dicta et regulae iuris*. Beograd: Savremena administracija, 65.

²⁴ Novoselec, P., Bojanić, I. (2013). *Opći dio kaznenog prava*. Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 291.

²⁵ *Ibid.* 123.

²⁶ Novoselec, P. (2008). Razgraničenje pripremnih radnji i pokušaja, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, Vol. 29, br. 2, 721–759.

fizički, bilo na moralni način. Ako je i potrebno eksplicitno regulirati pojam nekrofilije, tada je dakako prije svega potrebno pažljivo odrediti ili definirati isti pojam bilo u samom KZ-u, bilo blanketnim odredbama KZ-a gdje se određenje istog pojma izvodi iz određenog drugog zakona.

Pitanje kaznene odgovornosti (krivnje)

Što se tiče same psihopatologije, u jednoj od najpoznatijih i najrazrađenijih studija, Rosman i Resnick prikupili su čak 122 različita slučaja nekrofilije koje su detaljno razradili s obzirom na točno određene činitelje.²⁷ U posebnoj studiji analizira se psihopatologija točno određenog broja počinitelja. Tako je utvrđeno kako je u cjelokupnom uzorku 17 % nekrofila psihotično, 56 % njih ima određeni poremećaj ličnosti, kod 55 % utvrđeno je prisustvo nekog od sistema neobičnih uvjerenja.²⁸ Kod 80 % pseudonekrofila, 44 % pravih nekrofila, 25 % regularnih nekrofila, te 60 % homocidalnih nekrofila utvrđeno je prisustvo alkohola prije samog čina nekrofilije.²⁹ S obzirom na postavljene podatke, postavlja se pitanje je li osoba koja je počinila akt nekrofilije sama po sebi ubrojiva, točnije, može li se čin nekrofilije sam po sebi okarakterizirati neubrojivim?

Metodom slučaja (*case law* metoda) služimo se kako bismo uvidjeli kako je postupanje hrvatskih sudova o tom pitanju. U predmetu Vrhovnog suda Republike Hrvatske³⁰ obrana počinitelja, kako bi prekrila pravo činjenično i pravno stanje počinjenja kaznenih djela, prvo silovanja, pa nakon toga i teškog ubojstva, pokušala je činjenično obrnuti situaciju da je prvo izvršeno ubojstvo nad oštećenicom, pa tek kasnije silovanje (točnije spolni odnošaj) kako bi se izvoljevala kvalifikacija počinitelja kao neubrojivog. Točnije, kako to navodi sud citirajući žalbu obrane, „uz izraženo shvaćanje žalitelja u pogledu uračunljivosti optuženika da 'za obranu se radi o klasičnom simptomu nekrofilije', dakle, izopačenosti u psihoseksualnoj sferi.” Iako je naposljetku utvrđeno da je obrana neuspješno pokušala prikazati neistinitim pravo činjenično stanje, sud je proveo psihijatrijsko vještačenje nad počiniteljem gdje je utvrđeno kako „optuženik ne boluje ni od kakve prave trajne duševne bolesti, privremene psihičke poremećenosti ili zaostalog duševnog razvoja, niti kod njega ima bilo kakvih problema u psihoseksualnoj sferi u smislu nekog specifičnog psihosek-

²⁷ Rosman, J. P., Resnick, P. J. (1989). Sexual attraction to corpses: A psychiatric review of necrophilia. *The Bulletin of the American Academy of Psychiatry and the Law*, 17(2), 13.

²⁸ *Ibid.*

²⁹ *Ibid.*

³⁰ Vrhovni sud Republike Hrvatske, I Kž 712/1996-3. od 14. 1. 1997, Županijski sud u Dubrovniku K-11/96, od 13. rujna 1996.

sualnog poremećaja.”³¹ Ono što je zanimljivo u ovom predmetu,³² jest kako je obrana pokušala prikriti pravo činjenično stanje da se prvo dogodilo ubojstvo, pa nakon toga seksualni snošaj, kako bi iznudili kvalifikaciju počinitelja neubrojivim ili barem smanjeno ubrojivim isključivo zato jer je počinitelj osoba koja je izvršila nekrofiliju. Koristeći se metodom analogije, psihoseksualne poremećaje sud utvrđuje i kod pedofilije gdje je Vrhovni sud Republike Hrvatske³³ potvrdio rješenje Županijskog suda u Bjelovaru o ukidanju istražnog zatvora nad počiniteljem jer nema bojazni o ponavljanju kaznenog djela niti prikrivanja dokaza jer kod počinitelja psihijatrijskim vještačenjem, doduše utvrđen pasivno ovisni poremećaj ličnosti, „ali nije nađeno pokazatelja koji bi potvrđivali pedofilске sklonosti ili pedofilski poremećaj”³⁴.

Samim time, ono što nadasve nije sporno jest kako činjenica je li osoba koja je počinila akt nekrofilije uopće ubrojiva, ovisi o sudskoj medicini i procjenama posebnih sudskih vještaka, naročito iz područja sudske psihijatrije. Samim time, kod svake je osobe potrebno utvrditi njegov subjektivni odnos prema djelu, te procijeniti njegovu psihološko stanje, točnije postoji li kod osobe određeni seksualni poremećaj. Ono što bi bilo zanimljivo vidjeti jest postupanje suda i vještaka u situaciji gdje je uistinu počinjen akt nekrofilije, te gdje je utvrđeno kako počinitelj ima određeni psihoseksualni poremećaj, što nekrofilija sama po sebi uistinu jest.

Ono što se npr. u SAD pojavilo kao svojevrsni problem jest situacija kako počinitelji, koji su uz akt nekrofilije počinili i još neko kazneno djelo (npr. ubojstva, krađe, provale), bili su osuđivani za ta kaznena djela, ali ne i za akt nekrofilije. U spomenutom predmetu *People v. Kelly*, Vrhovni sud države Kalifornija u SAD mrtvo tijelo ne smatra osobom te kako silovanje mora obuhvaćati živu osobu, što znači da nedostatak živog tijela ne može uključivati silovanje niti pokušaj silovanja jer se ono mora izvršiti protiv oštećenikove volje, što mrtvo tijelo ne može manifestirati.³⁵ Ovdje dolazimo do novog zanimljivog pravnog pitanja koje u bioetičkim okvirima već duže vrijeme se nameće kao jedno od prilično zanimljivih i kontroverznih pitanja pravne te-

³¹ Vrhovni sud Republike Hrvatske, I Kž 712/1996-3, od 14. 1. 1997, Županijski sud u Dubrovniku K-11/96, od 13. rujna 1996.

³² Kao i u drugom predmetu Vrhovnog suda Republike Hrvatske (I Kž 972/1992, od 1. 4. 1993, Okružni sud u Zagrebu od 14. listopada 1992. br. K 190/91); također u komparativnopravnim okvirima i u SAD u predmetu *People v. Kelly*, (1 Cal. 4th 495, 3 Cal. Rptr. 2d 677, 822 P.2d 385 (1992)) radilo se o sličnom činjeničnom stanju.

³³ Vrhovni sud Republike Hrvatske, II Kž 44/2016-4, od 5. 2. 2016, Županijski sud u Bjelovaru od 27. siječnja 2016. broj Kovm-2/2016-10.

³⁴ *Ibid.*

³⁵ Swartz, N. P. (2015). The Judicial Implications of Necrophilia. *Advances in Research*, 5(2), 1–7.

orije i pravne filozofije, a to je pitanje pravnog subjektiviteta pokojnih osoba, točnije mogu li i u kojim uvjetima pokojne osobe biti smatrane subjektima prava, te mogu li uopće imati subjektivna prava.³⁶ Navedeno je pitanje jedno od onih pitanja koje će se duže vrijeme razrađivati u pravnoj teoriji kako bi uklonilo sve one nedoumice koje može imati u pravnoj praksi. S druge strane, sud ispravno zauzima stajalište kako „počinitelj koji u pokušaju da siluje živu oštećenicu, usmrti oštećenicu u istom pokušaju te nakon toga ima seksualni odnos sa žrtvom, počinio je pokušaj silovanja i kazneno djelo ubojstva...”³⁷, točnije pokušaj silovanja u stjecaju s kaznenim djelom ubojstva. I u hrvatskom bi se pravu radilo o istoj pravnoj kvalifikaciji te se počinitelj, u isključivom počinjenju akta nekrofilije bez počinjenja ostalih kaznenih djela, može terećiti isključivo za počinjenje kaznenog djela povrede mira pokojnika (čl. 332. st. 2. KZ) uz detaljno utvrđeno psihijatrijsko vještačenje koje je nužno za krajnju presudu u konkretnom predmetu.

TIJELO KAO SUBJEKT ŽIVOTA – OSOBA KAO IDEJA ŽIVOTNOSTI

Onkraj pravnih postulata i psihopatoloških osi, kao relevantna platforma za analizu i sintezu nekrofilijskog čina oskrvrnuća tijela osobe nameće se ona bioetička³⁸ pod kojom ponad svega podrazumijevamo moralni zahvat nad pitanjima vrijednosti, svrhovitosti i neoskrnjivosti ljudskih, ali i svih ostalih organskih oblika života, te okolnosti i uvjeta njihova razvoja, opstanka i permanencije.³⁹

Na tragu navedenog, a kao svojevrsnom organonu orijentacije pri bioetičkoj valorizaciji života i smrti, nasušno se potrebno vratiti fusnoti u kojoj se dotakosmo fenomena i pojma osobe. Naime, ukoliko osobu promatramo kao živuću ideju, odnosno zbir ontoloških, historijskih iskustvenih elemenata koji su sačinjavali svjetsko-povijesno kretanje pojedinog bivstvujućeg entiteta i ostali permanentno urezani u sjećanjima osoba koje su intencionalno,

---

³⁶ O navedenoj temi u okvirima pravne teorije i filozofije pogledati uradak: Kramer, M. H., (2001). Do Animals and Dead People have legal rights. *Canadian Journal of Law and Jurisprudence*, Vol. 14, no. 1, 29–54.

³⁷ Ochoa, T. T., Newman, Jones C. (1997). Defiling the Dead: necrophilia and the law. *18 Whittier L. Rev.*, 539–578.

³⁸ Vidi u: Knaup, M. (2015). The Concept of Life in Modern Medical Ethics and Bioethics. *Synthesis philosophica*, 59(1), 17–32.

³⁹ Potter, V. R. (1988). *Global Bioethics. Building on the Leopolds Legacy*. Michigan State University, 13.

akcidentalno ili okolnosno općile u intersubjektivnom⁴⁰ odnosu s pokojnikom, tada nema razlike je li osoba bila fizički živa kada je nekrofilijски seksualno iskorištena – ideja osobe je narušena u najjezovitijem mogućem obliku, predstavljajući nihilizaciju onog životnog kakvu nećemo pronaći u svijetu „ne-ljudskih životinja”, kao niti u kojem odjelovljenju kozmosa.

Živa ideja koju osoba ostavlja posijanu nakon organske smrti u subjektivnom, dakle iskustvenom fenomenološkom prostoru⁴¹ bivstvujućih, prebiva u mislima i oknostima koje spajaju pokojnika s predstavnicima „život” svijeta, te oskvrnuće tijela preminule osobe označava oskvrnuće, nagrdu psiho-fenomenološkog prostora tog živećeg ostatka, nagrđujući ideju života *per se*, gazeći po živosti pokojnika, te svih onih kojima život osobe znači daleko više od nakupine organskog tkiva.

Šeling (Schelling) tvrdi da „(...) život osobe nadilaze njezine djelbene manifestacije u odnosu na *ovdje* i *sada*: ono se proteže u prošlost i budućnost (...)”⁴², a mi tvrdimo da čin nekrofilije predstavlja trijumf smrti nad životom, odnosno manifestira jedinstveni paradoks ljudske vrste – žudnju za prelaženjem, za samouništenjem, za pervertiranjem kojih god djelbennih segmenata se dotakli.

Osim po životnosti pokojnika, nekrofil gazi po osnovnim postulatima ideje ljudskih prava, nagrđujući evolucijski civilizirani sklop nadilaženja *doxe* barbarstva, stoga čin nekrofilije ne valja izolirati po marginama psihopatoloških anomalčnih akcidentacija, već na nj obratiti posebnu pozornost s obzirom da raskriva mnogo širu domenu od samog gnjusnog seksualnog akta, indicirajući granice bioetičkog imperativa u najjasnijem mogućem obliku. Fritz Jahr, tvorac tog glasovitog načela, proširujući čuveni Kantov imperativ na sva živa bića, uobličio ga je u formu: „Poštuj svako živo biće u načelu kao svrhu u sebi i po mogućnosti postupaj s njim kao takvim!”⁴³

Živost bića u ovom slučaju proteže se onkraj antropocentričkih, nadalje organskih granica života i njegovih manifestacija. Ovo načelo primijenjivo je i na psihijatrijske pacijente zapale u tragediju „vegetiranja”, odnosno akutnog stanja svijesti čija je autonomičnost života gotovo posve dokinuta. Ipak, onkraj tih otuđenih, psihički razlomljenih entiteta krije se ideja osobe, nadalje života i njegove zaštite kao temeljnog *creda* bioetičkog senzibiliteta i integra-

⁴⁰ Na temu intersubjektivnosti vidi u: Csordas, J. (2008). Intersubjectivity and Intercorporeality. *Subjectivity*, 22, 110–121.

⁴¹ Vidi u: Fuchs, T. (2019). The Interactive Phenomenological Field and the Life Space: a Sketch of a Ecological Concept of Psychotherapy. *Psychopathology*, 52(2), 67–74.

⁴² Bruno, F. (2020). *Schelling's Philosophy: Freedom, Nature, and Systematicity*. Oxford: Oxford University Press.

⁴³ Rinčić, I., Muzur, A. (2012). *Fritz Jahr i rađanje europske bioetike*. Zagreb: Pergame-na, 65.

tivne bioetike kao mjesta susreta pravnih, medicinskih, političkih, ekoloških i mnogih drugih, po zaštitu života neophodnih perspektiva.

Nadalje, nekrofilija je prigodna platforma za operativnu analizu i sintezu odnosa života i smrti, odnosno njihovog nerazdvojnog isprepletaja u kontekstu općeg kozmičkog totaliteta. Naime, unatoč organskoj smrti koja nadvija truplo oskvrnuto nekrofilijom, činjenica da u kontekstu kozmičke evolutivne vrtnje, isprepletenost života i smrti nebrojeno entiteta sačinjava cjelovitost općeg kozmičkog cirkulariteta,⁴⁴ ipak se ljudsko djelovanje daje normativno valorizirati ili kao smrtonoseće, ili pak kao živorađajuće, ovisno o položaju smjerokaza „busole osobnog intencionaliteta” u kontekstu odgovornosti spram ideje života.⁴⁵

U kontekstu nekrofilijom izazvanih poremećaja zanimljiv segment sačinjava isprepletaj *erosa* (psihička energija živonosja) spram *tanatosa* (psihička energija smrtonosja), razrađivan u Ničea (Nietzschea), i napose Frojda (Freuda). Nikola Skledar piše:

„Eros i thanatos nisu, dakle, međusobno nepovezani. Thanatos nije puka suprotnost erosu i biosu, smrt nije samo puka negacija života, nego i njegovo oslobađanje za povratak u nevremeni – svezremeni iskon svekolikoga bića. Život i smrt trajno su jedinstvo u razlici i mijeni, vječno vraćanje jednakoga (F. Nietzsche), vječna kozmička dijalektička međuigra u beskraj i beskonačnosti vremena i svijeta. Eros nosi prema vječnosti, ali i spaljuje iznutra. Povezan je s najvećim zanosom i ushitom, ali i s najtežom patnjom i očajem. Nejasan je i taman poput smrti.”⁴⁶

Iako psihoanalitički ključ nije zahvalan za pravnu uporabu u kontekstu psihopatološke prosudbe pojedinca, vrijedilo bi istražiti prebivaju li u nekrofiliji, uz psihotične, i elementi narcističkog poremećaja ličnosti.⁴⁷ Naime, dalo bi se hipotetski ustvrditi da spolnim općenjem s tijelom pokojnika nekrofil intencionalno nesvjesno, transferalno opći s vlastitim mrtvilom, nastojajući ga „oploditi”, oživjeti sumanutim seksualnim činom, tvoreći si psihopatski deluzivni smisao. Ponavljamo da, unatoč tome što se ovdje radi o organski neživom lešu, dotični čin predstavlja oskvrnjivanje osobe, a pojam osobe zaposjeda normativnu instancu višu od one ljudske, naznačujući nepovredivost

⁴⁴ Vidi raspravu: Perušić, L. (2018). Kozmobioetika: uvodna rasprava o bioetičkim aspektima kozmičkog društva. *Obnovljeni život*, 73 (3), 311–328.

⁴⁵ U članku *Život kao medij smrti* (Janeš, L. (2017). Život kao medij smrti. *In Medias Res*, 14(2), 2181–2194) postavljena je hipoteza života kao dinamičkog širenja i plodenja integrativne prisutnosti unutar *Lebenswelta*. Pritom je zaključeno da je svaka smrtonosivost čovjeka inducirana parcijalizacijom, odnosno fragmentizacijom općeg života u okviru pojedinog aktualnog entiteta u kozmičkom prostoru, u slučajevima amnezije ljudskog i ekološkog zajedništva.

⁴⁶ Skledar, N. (2007). Freudeovo shvaćanje kulture između erosa i tanatosa. *Sociologija i prostor*, 176(2), 205.

⁴⁷ Janeš, L. (2017). Život kao medij smrti. *In Medias Res*, 14(2), 2181–2194.

pojedinačnosti određenog živućeg entiteta, kao i fenomena života na generalnoj razini evolucijskog kozmičkog prava i zakonika.

Kao rezime ovog pasusa indiciramo da bioetička perspektiva, pozivajući na nužno širenje pravne paradigme transdisciplinarnim horizontima te indiciranjem i promicanjem teze da je ljudski život i nepovredivo pravo ljudske osobe kudikamo kompleksnije od pravnih normi ispisanih u kanone i zakonike, služi kao orijentacijska platforma u oceanu moralne relativnosti na n-razina društvene odnošajnosti manifestirane kao biljeg aktualne epohe.

PREMA ZAKLJUČKU – BIOETIČKI ASPEKTI OSKVRNJIVANJA NEŽIVOG TIJELA OSOBE

Povratno na pravni diskurs, napominjemo da nekrofilija kao čin nije eksplicitno regulirana kaznenim zakonodavstvom Republike Hrvatske, no navedeno i ne čudi jer je obujam nekrofilijских čini odveć prevelik da bi se dao eksplicitno zakonski urediti. Samim time, isključiv čin nekrofilije koji sa sobom ne donosi i počinjenje drugih kaznenih djela, podvodimo pod kazneno djelo povrede mira pokojnika (čl. 332. KZ) točnije st. 2, gdje je obuhvaćen modalitet počinjenja koji se odnosi na oskvrnjivanje tijela pokojnika. Jezičnim tumačenjem prava došli smo do zaključka kako riječ „oskvrnuti” ne znači isključivo materijalno (fizičko) oštećenje tijela pokojnika, već u sebi sadrži i onu moralnu komponentu koja je također kažnjiva, a koja obuhvaća one modalitete nekrofilije koje nužno ne podrazumijevaju isključivo seksualni čin s pokojnikom, nego i npr. uživanje u promatranju preminule osobe, seksualno fantaziranje pred tijelom preminule osobe, masturbiranje pred tijelom preminule osobe, diranje tijela preminule osobe itd. (3. i 4. kategorija nekrofilije prema Agravalu). Jedno od kontroverznijih aspekata ove teme, promatrano u okvirima *case law* metode i aktualnih presuda hrvatskih sudova i koja sa sobom nudi mnogo bioetičkih pitanja vezanih uz psihu počinitelja, jest pitanje krivnje (odgovornosti) počinitelja, a koja se, prije svega, utvrđuje detaljnim metodama sudske medicine, točnije psihijatrijskim vještačenjem koje ima za utvrditi može li se ili ne može počinitelj smatrati ubrojivim ili pak smanjeno ubrojivim za počinjeno djelo.

Skandaloznost i moralno-društvena neprimjerenost nekrofilijског čina jasna je i nedvojbeno stavka koja za potrebe ovog članka ne iziskuje širenje elaboracije, a ono što ostaje otvoreno za raspravu jest kako u boetičkom kontekstu pristupiti osobi nekrofila. Kako pristupiti „ontičkoj olupini” bioetičkih vrijednosti, a da analogno ne upadnemo u jamu moralnog relativizma pristupa,

pod čime podrazumijavamo osuđujuće ukidanje prava osobe? Naime, nekrofilu su, kao što smo zaključili, psihički poremećeni entiteti čiji se razlozi i svrhe djelovanja/činidbe razlikuju od „normalnih” osoba, međutim pitanje njihove odgovornosti ono je koje nipošto ne smije biti zapostavljeno, bez obzira na razinu i oblik svijesti, odnosno iskustvenog subitkovića s ostalim entitetima u životnom fenomenološkom prostoru. Osim što se pitanje psihopatologije u sudskim postupcima često puta falsificira koristeći kao olakotna okolnost i sredstvo obrane, činjenica da je netko „bolestan” ili poremećen nipošto ne opravdava određeni čin ništenja, oskvrnuća ili degradacije života, promatrano iz koje god linije prosudbe. Također, smatramo da bi se i pohlepu, sadizam, narcizam, kao i ostale oblike devijacija i ništenja moralne odgovornosti prema drugima, dalo svrstati u tablice psihopatoloških osi DSM priručnika, a s obzirom da predstavljaju otklon i otkidanje od jedinstva kauzaliteta i cirkulariteta života nauštrb provedbe vlastite inverzne mereologije sebstva,⁴⁸ zapodjevajući psihičke disbalanse u raznih osoba i društava.

Zaključno se pitamo: ima li u pravnom sustavu mjesta za postavljanje momenta života osobe u raznim aktima na pijedestal legislative, na taj način ništeći onu davno naznačenu dihotomiju prava i pravde kao neminovnosti pri provedbi života prava?

LITERATURA

Knjige i članci

- Aggrawal, A. (2009). A new classificaton of necrophilia. *Journal of Forensic and Legal Medicine*, 16, 316–320.
- Anić, V. (2007). *Rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb: Novi liber.
- Boff, L. (2008). *Essential Care. An Ethics of Human Nature*. Baylor University Press, Waco.
- Bruno, F. (2020). *Schelling's Philosophy: Freedom, Nature, and Systematicity*. Oxford: Oxford University Press.
- Csordas, J. (2008). Intersubjectivity and Intercorporeality. *Subjectivity*, 22, 110–121.
- Čović, A., Jurić, H. (2018). Epochal Orientation, New Ethical Culture and Integrative Bioethics. *Formosan journal of medical humanities*, 19(1–2), 19–30.
- Fuchs, T. (2019). The Interactive Phenomenological Field and the Life Space: a Sketch of a Ecological Concept of Psychotherapy. *Psychopathology*, 52(2), 67–74.
- Hodžić, Dž. (2011). Whiteheadova filozofija prirode i bioetika, *Filozofska istraživanja*, 122(2), 291–297.
- Husserl, E. (1936). *Kriza europskih znanosti i transcendentalna fenomenologija*, Zagreb: Nastavni zavod Globus.
- Janeš, L. (2018). Budućnost filozofije psihe u RH, *Filozofska istraživanja*, Sv. 293–314.

⁴⁸ O navedenom vidi u: Janeš, L. (2018). Budućnost filozofije psihe u RH, *Filozofska istraživanja*, Sv. (293–314), 308.

- Janeš, L. (2019). Tangente narcizma i psihoze u kontekstu aktualne ekološke krize, *JAHR*, 10(1), 49–74.
- Janeš, L. (2017). Život kao medij smrti. In *Medias Res*, 14(2), 2181–2194.
- Jurić, H. (2007). Uporišta za integrativnu bioetiku u djelu Van Rensselaera Pottera. *Integrativna bioetika i izazovi suvremene civilizacije*, 77–99, ur: Valjan, V. Sarajevo: Bioetičko društvo u BiH.
- Kant, I. (2003). *Osnivanje metafizike čudoređa*. Zagreb: Feniks.
- Knafo, D. (2015). For the Love of Death. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 63(5), 857–886.
- Knaup, M. (2015). The Concept of Life in Modern Medical Ethics and Bioethics. *Synthesis philosophica*, 59(1), 17–32.
- Kovačić, M. (2007). *Grecizmi u suvremenom hrvatskom jeziku*. Zagreb: Matica hrvatska.
- Kramer, M. H. (2001). Do Animals and Dead People have legal rights. *Canadian Journal of Law and Jurisprudence*, 14(1), 29–54.
- Merleau-Ponty, M. (1990). *Fenomenologija percepcije*. Sarajevo: Veselin Masleša.
- Nedić, T. (2017). Pristanak obitelji za uzimanjem organa ili tkiva od preminule osobe radi presađivanja u Republici Hrvatskoj, *Pravni vjesnik*, Vol. 33, no. 1.
- Novoselec, P., Bojanić, I. (2013). *Opći dio kaznenog prava*. Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb.
- Novoselec, P. (ur.). (2011). *Posebni dio kaznenog prava*. Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb.
- Novoselec, P. (2008). Razgraničenje pripremnih radnji i pokušaja. *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, Vol. 29, br. 2, 721–759.
- Ochoa, T. T., Newman, Jones, C. (1997). Defiling the Dead: necrophilia and the law. *18 Whittier L. Rev.*, 539, 539–578.
- Pavlović, Š. (2015). Kazneni zakon. *Zakonski tekst, komentari, sudska praksa, pravna teorija*. Rijeka: Libertin, 1373.
- Perušić, L. (2018). Kozmobiotika: uvodna rasprava o bioetičkim aspektima kozmičkog društva. *Obnovljeni život*, 73(3), 311–328.
- Potter, V. R. (1988). *Global Bioethics. Building on the Leopolds Legacy*. Michigan State University.
- Price, D. (2000). *Legal and ethical aspects of organ transplantation*, Cambridge University Press.
- Rinčić, I., Muzur, A. (2012). *Fritz Jahr i rađanje europske bioetike*. Zagreb: Pergamena.
- Rosman, J. P., Resnick, P. J. (1989). Sexual attraction to corpses: A psychiatric review of necrophilia, *The Bulletin of the American Academy of Psychiatry and the Law*, 17(2), 153–163.
- Skledar, N. (2007). Freudeovo shvaćanje kulture između erosa i thanatosa. *Sociologija i prostor*, 17(2), 205.
- Smiljanić, D. (2011). Problem pogleda na svijet i integrativna bioetika. *Filozofska istraživanja*, 122, 245–253.
- Stojčević, D., Romac, A. (1971). *Dicta et regulae iuris*. Beograd: Savremena administracija.
- Swartz, N. P. (2015). The Judicial Implications of Necrophilia. *Advances in Research*, 5(2), 1–7.

Visković, N. (1989). *Jezik prava*. Zagreb: Naprijed.
Zagorac, I. (2018). *Bioetički senzibilitet*. Zagreb: Pergamena.

Popis pravnih akata

Kazneni zakon, *Narodne novine*, br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19.

People v. Kelly, 1 Cal. 4th 495, 3 Cal. Rptr. 2d 677, 822 P.2d 385 (1992).

Zakon o grobljima, *Narodne novine*, br. 19/98, 50/12, 89/17.

Zakon o pogrebničkoj djelatnosti, *Narodne novine*, br. 36/15, 98/19.

Vrhovni sud Republike Hrvatske, I Kž 712/1996-3 od 14. 1. 1997, Županijski sud u Dubrovniku K-11/96, od 13. rujna 1996.

Vrhovni sud Republike Hrvatske, I Kž 972/1992, od 1. 4. 1993, Okružni sud u Zagrebu od 14. listopada 1992, br. K 190/91.

Vrhovni sud Republike Hrvatske, II Kž 44/2016-4, od 5. 2. 2016, Županijski sud u Bjelovaru od 27. siječnja 2016, br. Kovm-2/2016-10.

BIOETHICAL ASPECTS OF CRIMINAL LAW REGULATION OF NECROPHILIA IN THE REPUBLIC OF CROATIA

Original Scientific Paper

Tomislav Nedić, Ph.D.

Centre for Integrative Bioethics, J. J. Strossmayer University of Osijek

Luka Janeš, Mag.

University Centre for Integrative Bioethics, University of Zagreb

S u m m a r y

Necrophilia is one of the most taboo segments of the psychopathological, but also of the legal, categories, whereat issues of acts against the (deceased) human body and its desecration, but also the phenomena of life and death *per se*, are coming to the fore. This paper seeks to contribute to the evaluation of certain problematic legal and (bio)ethical segments related to necrophilia, primarily by using a case law method, a formal-logical legal method, as well as the method of linguistic interpretation of law, as argumentative aids for the analysis of the criminal law regulation of necrophilia. Also, a bioethical sensibility will be implemented in the aforementioned discourse – the intentional subject attribute of integrative bioethics⁴⁹, for the purpose of orientation and emphasis of the responsibility towards a person's life as the fundamental deontological paradigm of certain law procedures.

Keywords: necrophilia, the offense of violating the peace of the deceased person, desecration of the body, personality disorder, bioethical sensibility, *Körper/Leib*

---

⁴⁹ For the orientational discipline integrative bioethics see: Čović, A., Jurić, H. (2018). Epochal Orientation, New Ethical Culture and Integrative Bioethics, *Formosan journal of medical humanities* 19 (1–2), 19–30.